

Se. N. 23.5.07.

Stort möte i emigrationsfrågan.

På onsdag afton kl. half 8 hölls på inbjudan af ett nittiotal personer af olika samhällsställning ett offentligt möte på Runans festsal för diskussion af emigrationsfrågan. Salen var i det närmaste fullsatt och publiken torde ha uppgått till 300—400 personer. Bland de närvarande märktes främst inbjudarna samt för öfrigt ett stort antal framstående socialt och politiskt intresserade personer.

Mötet öppnades af ledamoten af riksdagens andra kammare skeppsredaren Dan. Broström, som hälsade de närvarande välkomma. Till ordförande utsågs härpå landshöfdingen frih. Lagerbring.

Härefter höll dr Adrian Molin inledningsföredraget, som i hufvudsak var af följande innehåll:

Hvad vill nationalföreningen mot emigrationen?

Det vore inte föredragshållarens mening att nu tala om de oerhörda förluster af andlig och fysisk kraft, som fem årtiondens emigration försakat vårt folk, ty det vore dess bättre inte längre så, att man inför en krets af för allmänna angelägenheter intresserade behöfver orda om den saken. Frågan om emigrationen, dess orsaker och medlen att hämma den, hade ju under de senaste åren lifligt upptagit den offentliga diskussionen; och ändtligen började det också verkligen att bli fråga om handling. Den tiden vore förbi, då vi årtionde efter årtionde stode resignerade inför emigrationens kraftförlust, såsom inför ett ofrånkomligt öde. Nu vilja vi däremot, fortsatte talaren, sätta in våra krafter på att ställa det så i detta land, ekonomiskt och socialt, att vi kunna behålla våra söner och döttrar i hemmet och bjuda dem en framtid, som kan binda dem vid fosterlandet. Och hvad vi vilja, det kunna vi — därom får i detta fall icke finnas något tvifvel.

Efter en erinran om 1904 års riksdagsbeslut och de ändtligen anbefallda utredningarna i emigrations- och egna-hemsfrågorna, betonade föredragshållaren att endast med folket själf kunde dock den omfattande folkrörelse, emigrationen innebär, hejdas. Detta icke minst därför, att emigrationen har sina rötter icke blott i ekonomiska och sociala, utan äfven i folkpsykologiska faktorer.

Därför hade den tanken kommit upp att kunna använda vår tids så gärna brukade och äfven så ofta missbrukade föreningsväsen i arbetet mot emigrationen, detta arbete månde gälla att på öfvertygelses och uppfostrans väg knyta de unga fastare vid fosterlandet eller åsyfta att bereda dem utkomst och trefnad här hemma och sålunda undanröjda de påtagligaste och afgörande orsakerna till emigrationen.

Hvilken skulle då närmare besedt uppgiften vara för en nationalförening mot emigrationen, såsom man föreslagit att benämna en sådan allmän sammanslutning?

Innan talaren ville ingå på att söka besvara den frågan ville han förutskicka den anmärkningen. Äfven ett flyktigt studium af emigrationsproblemet visade, hur på samma gång kompliceradt och omfattande detta vore. Rötterna till emigrationen ligga djupt, i landets ekonomiska svaghet, i sociala missförhållanden och i vissa folkpsykologiska egenheter. Emigrationsfrågan beror af alla de stora ekonomiska, sociala och folkuppfostringsfrågor, som nu stå på dagordningen i vårt land.

Men häraf följde också, att emigrationsfrågan i grunden icke vore en själfständig fråga, utan så att säga det yttre beviset på en mångfald missförhållanden, hvilka måste afhjälpas.

Det följde häraf, att när man frågar efter programmet för den nya föreningen, så finnes ingen universalplan, efter hvilken emi-

grationsfrågan skulle kunna lösas i så och så många faser eller afdelningar enligt någon byråkratisk nådens ordning, inte ens någon tabell, efter hvilken föreningens egen verksamhet skulle höja sig från klarhet till klarhet — det blefve erfarenheten, som småningom finge kristallisera ut den klarheten. Det program, talaren kunde skissera, skulle endast visa, hvori den verksamhet mot emigrationen, som öfver hufvud kunde bedrivas genom en förenings försorg, hade sina närmaste och påtagligaste uppgifter.

Det vore uppenbart, att en upplysningsverksamhet hade en uppgift, ja, att en opartisk och vederhäftig upplysning här hade ett stort fält för sig. Och både skolan, pressen, arbetsförmedlingsbyrån och — almanackan kunde vara organ för denna upplysnings spridande. Det vore meningen, att den nu tilltänkta föreningen skulle se till att sätta fart på en sådan upplysningsverksamhet och äfven själf direkt på de vägar, som stå till buds, deltaga i den verksamheten. Mycket skulle uppenbart vara vunnet, om man blott kunde rikta den lifskraftiga svenska föreläsningverksamhetens intresse litet mindre på Babylon och förreformatorerna och de egyptiska kungagrafvarna och litet mera på Sverige och svenska förhållanden, svensk industri, svensk sjöfart, och speciellt på de omständigheter, som ha direkt med utvandringen att skaffa.

Men det vore inte nog med en allmänt hållen upplysning. Det gällde att finna något mera påtagligt, som stöder upplysningen. Amerikabiljetterna, som skickas hem därutifrån, och de talrika penningförsändelserna till anhöriga, voro realiteter, som kommo folk alldeles in på lifvet, som man kunde taga på, förstå och tro på. Hade vi ingenting liknande att komma med här hemma på samma gång vi talade om Sverige, så kunde vi lika gärna afstå.

Talaren trodde dock, att vi hade det och framför allt att vi kunde få det, men att det också måste bli bekant. Därför hade tanken kommit upp på de i förslaget till program omtalade upplysningsbyråerna, hvilka skulle ha till uppgift att "med råd och hjälp till utkomst i Sverige söka nå den ungdom, särskildt på landsbygden, ur hvilken emigrationen företrädesvis rekryteras".

Enligt programmet skulle dessa byråers verksamhet inrikta sig på att "med uppmärksamhet följa arbetsmarknaden i landet, ställa sig i förbindelse med arbetsförmedlingsanstalter och enskilda arbetsgivare, hushållningsällskapens egna-hems-kommittéer, privata egna-hems-föreningar och egendomsagenturer och ha till uppgift att förmedla arbetstillfällen, egna-hems-lån, köp eller arrende af egendomar och jordlotter o. s. v."

Sin hufvuduppgift skulle byråerna ha i jordförmedlingsverksamhet. Byråns arbetssätt måste då inriktas i analogi med andra praktiskt och affärsmässigt arbetande förmedlings- och agenturaffärer — ehuru afgiftsfritt till allmänhetens disposition — och vidare efter småningom invunnen erfarenhet. Byråerna skulle då också söka hjälpa folk att komma öfver de formaliteter, som ännu tynga all jordförmedling här i landet och på samma gång att utnyttja de möjligheter, som statens egna-hems-lånerörelse erbjuder.

Vidare säges emellertid i programmet, att då "en af de afgörande orsakerna till utvandringen just är bristen på goda tillfällen till utkomst, kan föreningen icke inskränka sig till att förmedla tillgängliga sådana, den måste äfven själf söka bidraga till att skapa arbetstillfällen".

Föreningen borde i öfverensstämmelse härmed, i den mån detta kan visa sig ekonomiskt möjligt, antingen själf inköpa odlad eller odlingsbar jord att uppdelas till småbruk, eller taga initiativet till föreningar eller bolag för dylik verksamhet af den typ, som åsyftas i den k. propositionen om jordförmedlingsfonden.

Programförslaget omnämnde vidare, att den af föreningen genom byråerna utfömda verksamheten skulle utsträckas "i den mån detta med framgång visade sig kunna ske, äfven till hemvändande svensk-amerikaner och öfver hufvud svenskar i utlandet".

Huru många vore icke de, som uppfödda på landet i ett jordbrukarehem tidigt komma ut till Amerika. Där arbetade de och samlade en sparpennning och resa tillbaka till Sverige för att i födelsebygden köpa ett hemman. Men när han komme tillbaka till sin hemtrakt, funnes det ingenting för honom att få, utan han måste fara land och rike omkring för att söka sig ett hem. Då reser han lika gärna tillbaka till Amerika. Det funnes intet effektivare sätt att motverka emigrationen än om man finge till stånd en allt kraftigare återinvandring, som oförtydligt ådagalade för oss här hemma, att det dock funnes en hel del folk, som funne sig bättre i Sverige.

På andra områden än jordbruket, och särskildt på industriens, finge föreningen inskränka sig till ett mer indirekt arbete. Men därför behöfde föreningen icke lida brist på uppgifter. Tvärtom. Det talades i programmet om ett arbete för, att svenska varor skulle komma till heders i eget land. Föreningen borde då uppsöka och motarbeta anledningarna, ekonomiska och andra, till att hos oss utländska alster så ofta föredragas framför de inhemska. Måhända kunde man ge mera påtagligt innehåll åt den satsen genom att omskrifva den så: det gällde att undersöka hvad man med få ord kunde kalla brister i svensk affärsorganisation.

Talaren slutade med att framhålla, huru som föreningen till en början borde koncentrera sig på upplysnings- och framför allt byråverksamheten och det gällde för det

första att utbilda en effektiv teknik för dessa byråers arbete. Lyckades detta, och motsvarade resultatet ansträngningarna, blefve det sedan fråga om expansion. Det gällde nu att med friskt mot ta ett tag, så att vi en gång komme ur fläcken med den stora fråga, för hvilken det talats och spekulerats så mycket och handlats så bedröfligt litet.

Föredraget hälsades af starkt bifall.

Den följande diskussionen öppnades af riksdagsmannen häradsh. Kronlund som kraftigt underströk de synpunkter, som framhäfts af inledaren. Den stora utvandringen innebure en afsevärd kaftförlust för vårt land och folk, hvilken alla goda krafter borde enas om att söka hämma. Egnahemsrörelsen vore säkerligen ett af de kraftigaste medlen att behålla landets söner här hemma. Särskildt hade vi i det vidsträckta Norrland rika odlingsmöjligheter och andra resurser, som med statsmakternas hjälp kunde gifva utkomst och egna hem för tusenden. Tal. framhöll äfven nödvändigheten att stärka sambandet mellan hemlandet och svenskarna i utlandet och hälsade inledningsföredraget och förslaget om bildande af en förening till emigrationens bekämpande som ett allvarligt försök att råda bot på det onda. (Bra.) Häradsh. Fahlerantz meddelade sina erfarenheter från ett besök i Förenta staterna, där han hos svenskarna funnit en varm och lefvande kärlek till det gamla landet och hos många en önskan att om möjligt kunna återvända hit. Må vi underlätta realiserandet af detta önskemål och arbeta på de utvandrare svenskarnas återinvandring hit. Vi måste göra så att de trivas här, att de finna Sverige bäst. Hufvudsaken är ej att hämma emigrationen men att verka för återinvandring i stor skala.

Generalkonsul Friberg: Hemkänslan, kärleken till det gamla landet är hos de flesta svensk-amerikaner latent, och det gäller för de hemmavarande att låta dessa känslor aktivt träda i verksamhet. Det gäller icke blott att vända sig till dem som samlat större eller mindre förmögenhet i Amerika utan man måste äfven taga vara på den stora massa svensk-amerikaner, som äro i socialt hänseende om ej i rent ekonomiskt utmärkta element. Ett godt medel att väcka dem därute är publicerande af artikelserier om det nutida Sverige, vidare utgifvande af arbeten om vårt lands ekonomiska förhållanden. Äfven behöfdes upplysningsbyråer på skilda ställen. Den nya för-

eningen skulle draga svensk-amerikanerna med i aktivt samarbete för det gemensamma målet, endast så skulle man lyckas. (Bra.) Hr A. P. Larsson: Hufvudsaken är att vi ställa det bra för inbyggarna i landet, då stanna de. Upplysningsarbete behöfves mindre för folket än för statsmakterna, som mycket ha syndat härvidlag och därför bidragit till emigrationen. På Karl XI:s tid fingo kolonister i obygderna skattehindringar och vi borde slå in på samma väg. I stället drifver man nu ut arbetsdugligt och arbetsskickligt folk och införskrifver galizier. Statsmakterna borde ingripa i första hand och hjälpa folk att slå sig fram och förtjäna pengar i Norrlands kolonisationsområden. Kan vi inte hindra svenskarna att flytta till Amerika, så skola vi flytta Amerika till Sverige. (Bifall.)

Hr Hj. Olsson klagade öfver den usla betalning landtarbetarna hade samt den ringa uppmuntran de svenska arbetarna rönte för ökad arbetsintensitet. (Bifall.) Kapt. frih. Palmstierna: Här är icke fråga om att bilda någon blaskig förening med firmastämpel "Sveriges väl"! Vi måste fullfölja vårt bestämda mål, och det nås bäst genom att hänsynslöst undersöka emigrationens orsaker. Vi måste gå till botten till frågan, vi måste söka skaffa småfolket jord. För öfrigt får ej föreningen ha karaktären af en öfverklassförening utan samla äfven småfolket och samarbeta med arbetare- och småbrukarorganisationerna samt tillhandagå med råd och upplysningar. (Bifall.)

Pred. Klas Johansson trodde, att den religiösa intoleransen i Sverige vore en af hufvudorsakerna till emigrationen.

Red. G. H. v. Koch betonade vikten af att upplysningsarbetet bedrefves fullt opartiskt samt att stipendiater utsändes för att studera amerikanska förhållanden. Emigrationen af kvinnor vore numer minst lika stor som emigrationen af män, hvarför han var förvånad att ej återfinna kvinnor bland inbjudarna. Icke endast ekonomiska förhållanden utan den allmänna sociala vantrefnaden spelade äfven in. Riksdagsmannen pred. Pehrsson i Österby påpekade, att det ej är så illa ställt i Sverige, som många påstå.

Generalkonsuln kammarherre Berencreutz: Svenskarna utvandra ej endast till Amerika utan äfven till andra länder, särskildt till Danmark, där fattiga smäländska jordbruksarbetare lefva i armod under svåra förhållanden. Det gäller att återknyta förbindelserna mellan ute- och hemmavarande svenskar. Nationaliteten förpliktar och vi böra hjälpa och understödja behöfvande landsmän, så att de kunna slå sig fram i hemlandet. (Bra.)

Fröken Anna Larsson talade om sina erfarenheter från Amerika och ansåg, att man skulle söka få med i föreningen personer som verkligen kände till förhållandena och som man kunde ha verklig nytta af.

Frih. Lagerbring framställde nu proposition på bildande af en förening mot emigrationen och beslöt församlingen med stark majoritet en sådan förenings bildande.

På framlagda listor tecknade sig genast ett stort antal af de närvarande som medlemmar i den beslutade föreningen. Förslag till program och stadgar för "Nationalföreningen mot emigrationen" utdelades också.

Mötet fortsatte sedan ännu en timme under ordförandeskap af kammarherre Berencreutz, då frih. Lagerbring på grund af bristande tid måst aflägsna sig. Därunder uppträdde bl. a. ett par ungsocialistiska talare, vid hvilkas utfall mot fosterlandet, hyssjningar och larm uppstod. Å andra sidan tillrättavisades de ungdomliga fridstörarna från flera håll, äfven från organiseradt arbetarhåll.

Artisten Ankarkrona betonade med skärpa, att hufvudvikten vid föreningens arbete åtminstone till en början borde läggas på utfinnandet af utvandringens orsaker. Denna undersökning borde först och främst rikta sig på direkt utfrågande af de i Amerika boende svenskarna om hvarför de rest.

Längre fram kommer konstituerande möte, val af styrelse och revisorer m. m. att äga rum. I stadgeförslaget har medlemsafgiften satts så lågt som till 1 krona på det att alla skola kunna vara med.

Mötet afslöts af kammarherre Berencreutz med några fosterländska ord samt lefven för fosterlandet och arbetet för Sveriges framtid, hvarjämte "Du gamla, du fria" unisont afsjöngs.